

Леся Даниленко Lesya Danylenko

кандидат мистецтвознавства, науковий співробітник відділу дизайну й архітектури Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України; член Спілки дизайнерів України

PhD of Art Criticism, researcher, Department of Design and Architecture, Modern Art Research Institute of the National Academy of Arts of Ukraine, Member of the Union of Designers of Ukraine

e-mail: lesyadanilenko@ukr.net | orcid.org/0000-0003-1314-9093

Прояви стилю оп-арт у Великій Британії 1960–1970-х років:

Мода та графічний дизайн

Op-Art in the British Graphic Design of the 1960s–1970s: Fashion and Graphic Design

Анотація. Розкрито характерні прояви стилю оп-арт у британській моді на прикладах текстильних компаній та окремих дизайнерів, а також у графічному дизайні на основі аналізу друкованої продукції британських видань у 1970-х роках. Стверджується, що візуальні експерименти оп-арту в царині британської моди найбільш повно розкрилися в діяльності текстильних компаній «Heals'», «Hull Traders» та «Edinburgh Weavers» та в творчості Мері Квант. У графічному дизайні — в книжкових обкладинках науково-популярної серії «Pelican Books». Підсумовано, що нова хвиля оп-арту в сучасній моді виникла внаслідок розуміння дедалі більшої цінності візуальної комунікації в сучасній культурі.

Ключові слова: оп-арт, стиль, мода, британський графічний дизайн, книжкові обкладинки.

Постановка проблеми. Розвиток графічного дизайну Сполученого Королівства 1960–1970-х років демонстрував певні риси спадкоємності, логічно розвиваючи стилістику повоєнного десятиліття. У графічному дизайні Великої Британії цього періоду паралельно співіснували кілька художніх стилів і напрямів, як суто британських, так і запозичених із закордонного досвіду графічного проектування. Модерністський вплив у британському графічному дизайні 1960-х — 1970-х, як і в 1950-ті, бачимо, насамперед, у «сучасному» й міжнародному типографічному стилях. Крім «сучасного» й міжнародного типографічного стилів, у графічному дизайні Британії 1960-х — 1970-х з'явився новий прояв модернізму — *оп-арт* (від словосполучення «оптичне мистецтво»). Для цього напрямку було характерне відтворення різноманітних оптичних ефектів, руху без руху як такого. Яким же чином і де реалізувалися найбільш яскраві прояви оп-арту у британській моді та графічному дизайні? Це і є предметом дослідження у статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оптичного мистецтва 1970-х років розглянуто в монографіях А. Бойчука [1] та історика дизайну Л. Бхаскаран [4], в «Ілюстрованій енциклопедії світового мистецтва» [3]. Ретроспективу творчості художниці британської оп-арт течії Бріджет Райлі подано в книзі-альбомі мистецтвоз-

навців М. Бразвел та Р. Куделки [5]; питання світової моди досліджено в ґрунтовній монографії Ш. Зелінг [2], тему світового текстильного дизайну висвітлено в монографії Л. Джексона [10].

Утім, незважаючи на наявність певної кількості публікацій з теми дослідження, в яких проведено аналіз оптичного мистецтва, явище саме британського оп-арту в контексті прояву в моді та в графічному дизайні розглянуто недостатньо. Зважаючи на значний вплив цього експериментального візуального стилю на формування дизайну Великої Британії другої половини ХХ століття, постає завдання глибшого його аналізу, результати якого можуть стати корисними і для українського дизайну.

Метою статті є з'ясувати витоки стилю оп-арт, аби показати потрапляння його до сфери британської моди та графічного дизайну, а також висвітлити характерні візуальні ознаки стилю оп-арт, які було використано в дизайні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оп-арт (або оптичне мистецтво) — одне з відгалужень геометричного абстрактного мистецтва середини ХХ століття, основою якого є оптичні ілюзії. З точки зору науки перші досліди з оптичними ілюзіями з'явилися наприкінці ХІХ століття. Професор Томпсон опублікував статтю в науковому журналі, яка була проілюстрована зображенням

двох круглих площин, що створюють відчуття руху. Як мистецька течія оп-арт здобув популярність широкої публіки в 1965 році на виставці «Чутливе око» (The Responsive Eye) в Музеї сучасного мистецтва (МОМА) в Нью-Йорку, де брали участь 99 художників. Пізніше по всьому світі успішно проходили колективні виставки різних представників цієї мистецької течії: група Зеро (Дюссельдорф), група Т. (Мілан) і багато інших.

Представники стилю оп-арт прагнули до створення на плоскій поверхні ефекту руху за рахунок використання кольорових контрастів і геометричних візерунків. Існування оп-арту як художнього напрямку прийнято відраховувати з 1965 року, після згаданої вище нью-йоркської виставки. Хоча, можна припустити, що це був вже момент тріумфу, стрімкого злету популярності «ілюзійних» картин. Вперше термін «оп-арт», найімовірніше, використав у 1964 році художник і письменник Дональд Джадд в рецензії на виставку Джуліана Станчака «Оптичні картини» [13]. Хоча, безумовно, основа оп-арту була закладена за кілька століть до того в момент появи в живописі лінійної перспективи. А потім мистецтву довелося пройти довгий шлях від «картин-обманок», що збивали з пантелику, до запаморочливих робіт представників оп-арту. У його виникненні свою роль відіграли і досліди з кольору Сезанна, і експерименти кубістів із формами, і відмова абстракціоністів від предметності, і прості геометричні форми Мондріана, Кандинського та Малевича, і антимистецтво дадаїстів. Але прийнято вважати, що найбільший вплив на представників оп-арту справили проста геометрія школи Баухаузу і кінетичне мистецтво. Незважаючи на те, що в 1933 році Баухауз був закритий і до влади прийшли націонал-соціалісти, його ідеї і далі жили в інших школах, зокрема, в США та в Угорщині. У будапештській школі також отримав художню освіту й «батько оп-арту» — Віктор Вазарелі. Головним же завданням кінетичного мистецтва було створити реальний або ілюзорний рух, переважно у вигляді скульптури.

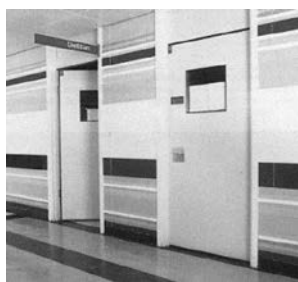
Звісно, проблемою передачі руху в живописі художники займалися й раніше — наприклад, італійські футуристи. Але тільки оп-арт митцям вдалося не просто передати цей рух на полотні на двомірній поверхні, а й змусити глядача самого відчувати, випробувати цей ілюзорний рух. Геометричні побудови на полотнах оп-арт митців «живуть»: перетікають одна в одну, рухаються в різних напрямках, зависають, міняються місцями, коливаються, світяться, пульсують, роздуваються, стискаються. Особливо гостро ці ефекти працювали на виставках, де були представлені рухомі геометричні побудови, що світилися або відбивали світло.

Серед найбільш вагомих імен художників стилю оп-арт: Віктор Вазарелі, Бріджет Райлі, Річард Анушкевіч, Карлос Крус-Дієс, Джуліан Станчак, Франсуа Мореллі, Марина Аполлоніо, Хесус Рафаель Сото. Деякі представники оп-арту в своїх абстрактних композиціях використовували багатокілкові напрацювання у сфері лінійної перспективи, аби створювати ілюзорні ефекти. Вважається,

що лінійну перспективу винайшов у далекому 1415 році архітектор Філіппо Брунеллескі. Це був перший математичний метод, за допомогою якого вдалося «обдурити» людський зір. Представники оп-арту довели, що його можна успішно застосовувати і в безпредметному живописі. Багато робіт Віктора Вазарелі можуть бути класичним прикладом використання традиційної перспективи в оп-арті. З її допомогою створюється ефект глибини і мінливості відстані.

Тож як саме «працює» оп-арт? Секрет робіт у стилі оп-арт полягає у взаємодії між сітківкою ока (органі, який «бачить» зображення) і мозком (який це зображення інтерпретує). Певні візерунки вносять плутанину в цю взаємодію, що призводить до появи ірраціональних оптичних ефектів. Такі картини можна поділити на дві умовні великі категорії. До першої належать чорно-білі роботи, що створюють ефект руху (обертання, вібрації, мерехтіння) і можуть викликати навіть фізичне запаморочення. Вплив робіт із другої категорії заснований на ілюзорному зображенні, яке виникає при розгляданні певного кольору чи поєднанні кольорів. «Співпраця» між нейроченими і художниками у сфері вивчення візуальних ефектів вийшла взаємовигідна. Попри те, що діяли вони абсолютно різними методами, зроблені ними висновки дуже схожі. Людська зорова система не відображає навколишній світ подібно до дзеркала. Судячи з усього, вона здатна сприймати набагато більше, ніж нам здається. Із часу появи оп-арту нейрочені невпинно досліджують механізми сприйняття людським оком і мозком цих головоломних картин. Основною в цих дослідженнях є ідея того, що людський погляд «притягується» до контрастних областей. Різкі границі між світлом і темрявою привертають увагу, і сприйняття контрасту посилюється. Наприклад, чорне коло на білому тлі здаватиметься темнішим, ніж точно таке ж коло на сірому тлі (вчені називають це явище «антагонізмом центру-оточення»).

У Великій Британії найбільш яскравою та значною фігурою в течії оп-арту вважається британська художниця *Бріджет Райлі* (Bridget Riley). Бріджет Райлі — абстракціоністка, яка отримала популярність після знаменитої виставки «Чутливе око» (1965) [5]. У той час художниця віддавала перевагу чорно-білим картинам, проте з кінця 1960-х Райлі почала працювати з кольором, вносячи повний спектр кольорів у свої картини, що дозволило їй розширити свої експерименти у сприйнятті та оптиці (іл. 1–2). Через значний розмір її робіт Райлі керує майстернею помічників, які допомагають їй виконувати особливо великі картини [7]. На виставці 1965 року особливу увагу привернула її робота «Полум'я» («Flame») (іл. 3). Зигзагоподібні чорні і білі лінії створюють відчуття кругового руху. Якщо вдивитися в ці зображення, починає здаватися, що повторюваний візерунок рухається взад-вперед, звужуючись до центру кола, посилюючи вплив картини, додаючи зображенню глибини, і в якийсь момент глядачеві починає здаватися, що його зтягує у воронку. Сама Райлі казала: «Моя робота була розроблена

Іл. 1

Іл. 3

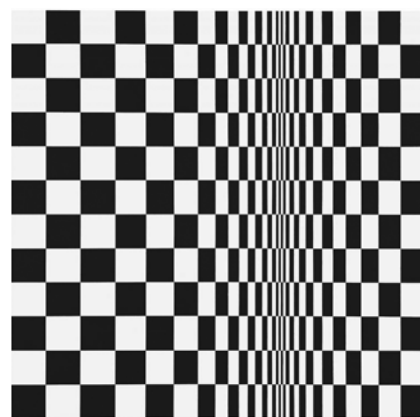
Іл. 2

на основі емпіричного аналізу і синтезу, і я завжди вважала, що сприйняття є середовищем, через яке пропускається досвід, отриманий у реальному житті» [7]. «Її картини перетворюють процес бачення на святкову подію, на захопливий акт одкровення. Вони змушують нас відчувати себе більш живими, вибудовуючи міст між баченням і мисленням» — ділиться своїм сприйняттям творчості Бріджет Райлі директор лондонської галереї Хейвард (Hayward Gallery) Ральф Ругофф [8]. У жовтні 2019 року

в Лондоні в галереї Гейвард представляли масштабну ретроспективу всесвітньовідомої художниці і «королеви британського оп-арту»: 70 років творчості — від монохромних робіт 1960-х до грандіозних кольорових панно пізнього періоду, а також скульптури, ескізи, недавно створені полотна [9] (іл. 4). Мистецтвознавці навіть ввели спеціальний термін, що описує різновид дезорієнтуючого оптичного впливу, що виникає при розгляданні полотен художниці — «райлісприйняття» (Rileysensation).

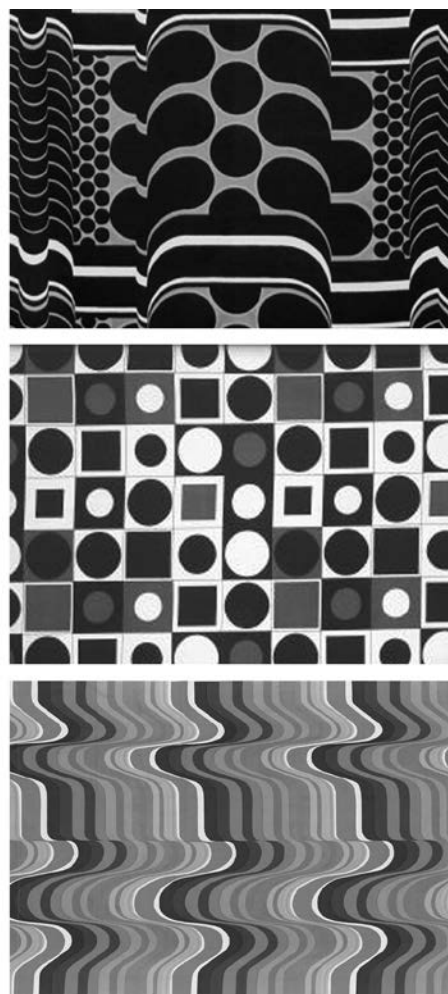
Іл. 5

Іл. 4

Сьогодні можна тільки уявити собі, як впливали її оптичні ілюзії на сучасників в доцифрову еру, коли молода Бріджет Райлі починала свій шлях у мистецтві. Але поза всяким сумнівом, її мистецькі новації не могли пройти повз британську дизайнерську молодь 1960-х, яка працювала тоді, серед іншого, й у сферах графічного дизайну та дизайну одягу (fashion), що у вітчизняному мистецтвознавстві прийнято позначати терміном «мода».

Саме в 1960-ті взаємозв'язки моди і мистецтва були особливо сильні. Коли стиль оп-арт та мистеці, що творили в цьому мистецькому русі, такі як Бріджет Райлі (іл. 1–4) та Віктор Вазарелі, здобули визнання, це збіглося з вибухом молодіжної культури шістдесятих років. У 1960-ті роки, з появою так званих модів (mode): піжонів і за сумісництвом хуліганів, які наслідували стиль золотої молоді 1920-х років, молодіжні субкультури вперше почали впливати на основні культурні та модні тенденції [12]. Молодь хотіла виглядати яскраво та екстравагантно, прагнула до свободи і розкутості. Молоді люди першими дізнавалися про новинки у сфері дизайну, музики та мистецтва, вважали своїм обов'язком оточувати себе стильними

Іл. 6

Іл. 8

Іл. 7

речами. Отже, оп-арт одразу пронизав популярну культуру, і дизайнери почали залучати оп-арт орнаменти для тканин та плакатів — раптом орнаменти оп-арту почали з'являтися геть на всьому, від одягу до реклами, канцелярських товарів, меблів для тканин і виробів одягу, властивого 1960-м рокам, таким як, наприклад, яскраве явище у царині моди — паперова сукня (іл. 5) [2]. Модельєри стали активно запозичувати ідеї оп-арту, переносючи

смуги, квадрати, спіралі, кола та інші геометричні фігури на одяг та аксесуари. Різкий контраст чорно-білих плям та малюнок, що привертає увагу — все це залишало незабутнє враження та якнайкраще виділяло з натовпу. Водночас простоту крою прямих суцільно скроєних суконь А-подібного силуету або силуету, що облягав фігуру, компенсувала вигадлива чорно-біла графіка. Фірми з виробництва тканин почали наймати молодих художників для розробки актуальних

Іл. 9

Іл. 10

Іл. 11

Іл. 12

Іл. 13

Іл. 14

орнаментів в стилі оп-арт для одягу. Текстильні компанії «Гілз» (Heal's), «Галл Трейдерз» (Hull Traders) та «Единбург Віверз» (Edinburgh Weavers) лідирували в розробці орнаментів для тканин у стилі оп-арт, хоча, зазвичай, кольори та візерунки були більш приглушеними, ніж на орнаментах для одягу. «Единбург Віверз» була експериментальним майданчиком шотландської текстильної фірми «Мортон Сандуер» (Morton Sundour), яка доручила провідним художникам, зокрема Віктору Вазарелі, створювати для неї патерни. Едуардо Паолоцці (Eduardo Paolozzi) розробив патерни для «Галл Трейдерз», а Барбара Браун (Barbara Brown) розробляла їх для компанії «Гілз» [10]. Зокрема, Барбара Браун була, мабуть, найбільш плідною дизайнеркою,

що створювала патерни для тканин в стилі оп-арт (іл. 6). Водночас нові властивості синтетики — її прозорість, блиск, пластичність — дозволяли якнайкраще висловлювати модні тенденції. Оп-арт візерунки якнайкраще рифмувалися з духом епохи: мріями про космічні подорожі, новими можливостями масового виробництва і синтетичними тканинами, а слідом за ними і розквітом прет-а-порте. Мода швидко підхопила експерименти з ілюзіями, що народжуються зі смужок, горошку та візерунків у шахи (іл. 7–11). Що ж саме полонило моду в оп-арті? Найімовірніше — ілюзорність цього стилю. Адже мода теж породжує певну ілюзію. За допомогою одягу ми «створюємо» те, чого у нас немає, але хотілося б мати, або, навпаки, приховуємо те, що є, але від чого хотілося б позбутися. Моду і оп-арт споріднює ілюзорність створення оманливого враження, символіки, переносного сенсу. І, нарешті, в оп-арті дуже приваблює візуальний ефект. Тож божевільні 1960-ті на льоту підхоплювали все нове і незвичайне. Вільні футуристичні тенденції легко вписувалися в дійсність і, звісно, знаходили відображення в моді. Утім, не всім дизайнерам це було до смаку, наприклад, Бріджет Райлі та Віктор Вазарелі мали полярно протилежні погляди на комерціалізацію своєї роботи. Вазарелі вважав, що мистецтво має бути доступним для всіх та застосовував свої відкриття також і в повсякденному житті: в дизайні меблів, текстилю, побутових предметів, співпрацював з текстильними фірмами. Райлі,

LOUIS VUITTON

Іл. 15

натомість, була розлючена, побачивши, що її оригінальний твір скопійований для комерційного використання, звісно, без її дозволу: у лютому 1965 року Райлі везла з аеропорту до Музею сучасного мистецтва в Нью-Йорку; на проспекті Медісон вона побачила у вітринах ряди суконь із орнаментами з її картин. Бріджет Райлі засуджувала те, як її мистецтво «вulgаризується в ганчірковій торгівлі», і публічно висловлювала «глибокий гнів» під час комерціалізації однієї з її картин нью-йоркською фірмою одягу [11]. Вона намагалася подати позов щодо порушення авторських прав, але справи не виграла. Через цей прикрий випадок із копіюванням слава перетворилася на примху. Мистецька виставка обернулася на безладне

Іл. 16

Іл. 17

Іл. 18

Іл. 19

шоу. Американці змішали її роботи з роботами художників, картини яких були однотонними та візуально дратівливими трюками. «Мине мінімум 20 років, перш ніж хтось знову серйозно погляне на мої картини», — передбачила Райлі [11]. В реальності це забрало понад 30 років, як мінімум у США. Але тепер аб-

Іл. 20

Іл. 21

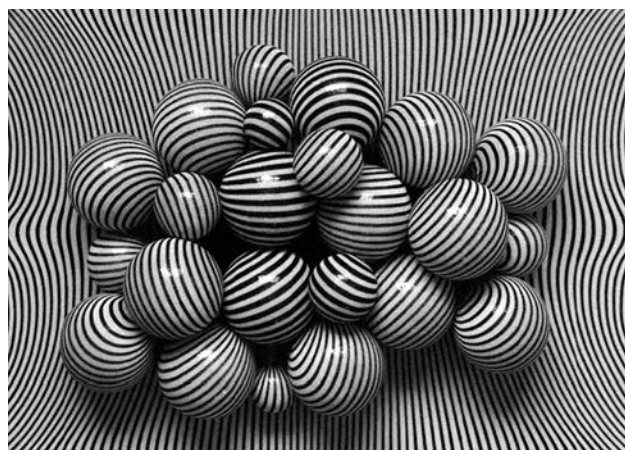

страктне мистецтво знову сприймають як мистецтво. Мистецтво 1960-х років «викопують», і Райлі стала наріжним каменем для еkleктичного покоління, до якого входять такі художники, як Демієн Херст, Діана Татер, Джуліан Опі та Рейчел Вайтрід. Навіть якщо вони не залучають її модерністські ідеали в старому стилі для чистої абстракції, вони не можуть не визнати її розуму, стилю, наполегливості та моральної прямоти, що виявляється в терпкості її мистецтва.

Іл. 22

Британію 1960-х також прийнято асоціювати з ім'ям *Мері Квант* (Mary Quant) — британської модельєрки в стилі оп-арт. Молода англійка, що оберталася в колах стильної молоді Лондона, гостро відчувала дух часу (іл. 8–10). Усі найцікавіші тенденції в одязі модників вона втілила в своїх моделях [2, с. 393]. Хоча, по суті, нова мода — дуже короткі сукні і пальто, геометричні малюнки та плоске взуття — було розраховане тільки на молодих та струнких, але до кінця 1960-х так одягалися уже ледь не всі жінки. Молодість стала культом.

У сучасній моді оп-арт в нових модифікованих формах постійно виринає в нових колекціях одягу та текстилі відомих світових будинків моди: на показах Джанні Версаче (Gianni Versace) (іл. 11), Москіно (Moschino) (іл. 12), А. Макквіна (McQueen) (іл. 13), Марка Джейкобса (Marc Jacobs) (іл. 14), Луї Віттона (Louis Vuitton) (іл. 15), Дріеса Ван Нотена (Dries Van Noten) (іл. 16), Еміліо Пуччі (Emilio Pucci) (іл. 17), Жана Поля Готье (іл. 18), Монклер (Moncler) (іл. 19) та інших. Яскравою молоддю особистістю в британській моді, що протягом майже всіх своїх колекцій одягу досліджує можливості оптичних ілюзій, є британець *Гаретт П'ю* (іл. 20–22). Ще одним прикладом сучасного застосування оп-арту в текстилі є британська художниця Гелен Оуен (Helen Owen), яка створила кілька захопливих текстильних дизайнів за останні кілька років і надалі працює, досліджуючи можливості оптичних ілюзій (іл. 23). Оп-арт орнамент полум'я лондонської текстильної дизайн-студії *Елі Кішimoto* (Eley Kishimoto)

Іл. 23

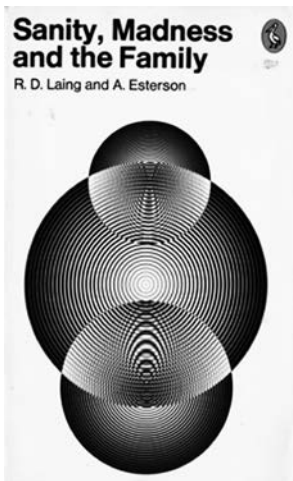
в останні кілька років використовувався на всьому: від одягу, автомобілів та рюкзаків до шоломів для мотоциклістів (іл. 24). Тож можемо стверджувати, що стиль оп-арт в моді досі живий та процвітає.

У британському графічному дизайні найбільш яскраво оп-арт відбився у книжкових обкладинках науково-популярної серії «Пелікан Букс» (Pelican Books) (іл. 25–35).

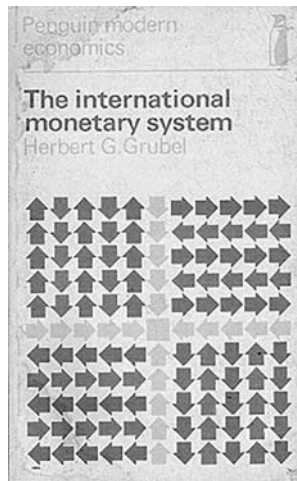
Використовуючи прості геометричні форми й колірні поєднання, художники впливали на візуальне сприйняття глядача таким чином, що в нього виникали зорові ілюзії руху, деформації поверхні або асоціації з конкретними речами. Наприклад, різкі чорно-білі й кольорові контрасти й мерехтіння ритмічних сіток

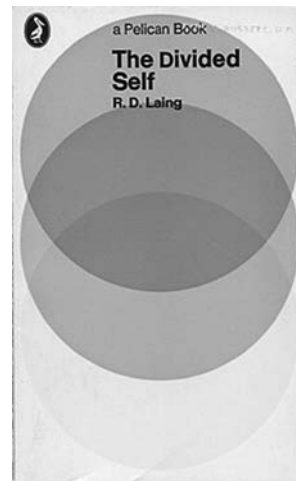
Іл. 24

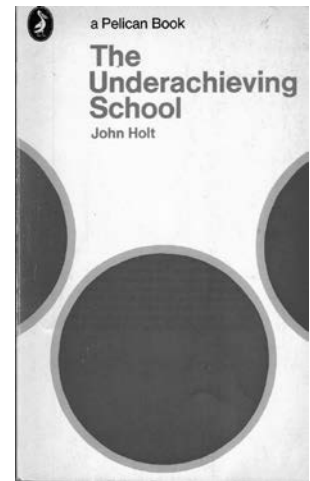
Іл. 25

Іл. 26

Іл. 27

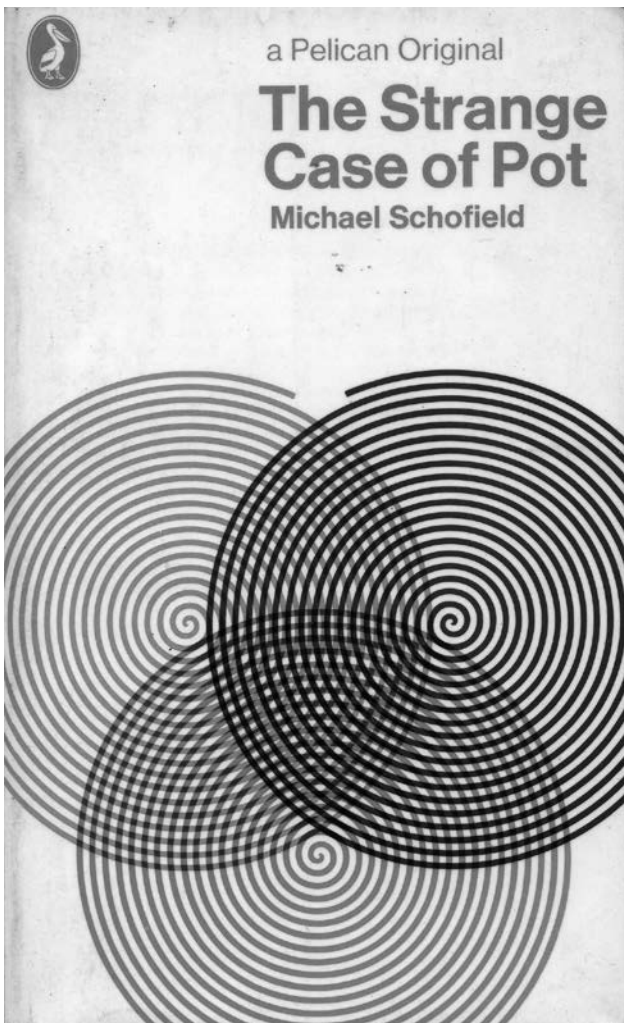

Іл. 28

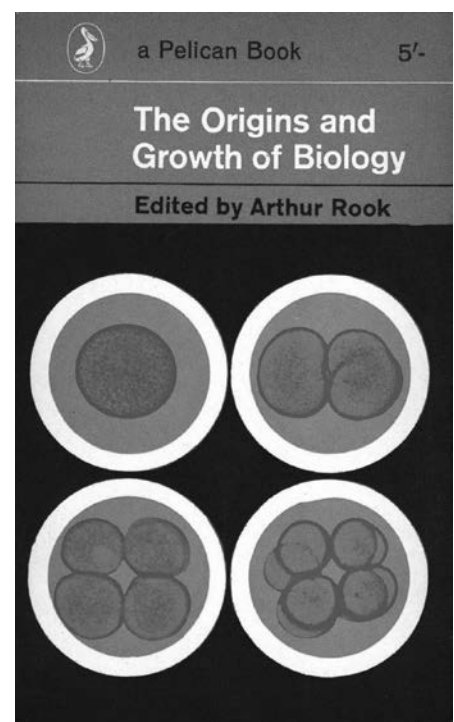
створювали ефект зорової вібрації (іл. 25, 29, 34); різноспрямоване повторення однакових фігур забезпечувало формування ритмічних структур, які викликали відчуття безперервного руху на площині (іл. 26, 28, 35). Експерименти з рівномірно насиченими напівпрозорими кольоровими плямами доводили, що їхнє нашарування дозволяє отримати складні й цікаві просторові ефекти (іл. 27, 31). Також було виявлено, що за допомогою простих геометричних фігур можна створити асоціацію

з якимись предметами (іл. 30, 32). Використання лінійних малюнків показувало, як за допомогою тільки різних за товщиною ліній досягти зображення рельєфу або викликати ілюзію об'єму (іл. 33). У всіх цих випадках візуально суперечлива конфігурація створює конфлікт між формою фактичною й видимою, що, власне, і є головною метою оптичного мистецтва.

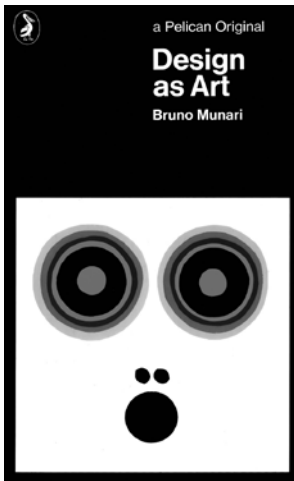
Такий підхід, близький до естетики абстракціонізму (в якому немає сюжету й теми в звичному розумінні, і де на перше місце виходить візуальний ефект), максимально точно відповідав характеру науково-популярної серії книжок «Pelican Books», створених у 1970-ті. Геометричні абстракції, покладені в основу графічного рішення обкладинок цих книжок, не мали на меті створити ілюстрацію до складного для розуміння змісту науково-популярних видань або відтворити дійсність у будь-якій формі, — за допомогою оптичних ефектів і абстрактних геометричних фігур (кіл, ліній, стрілок, кольорових плям

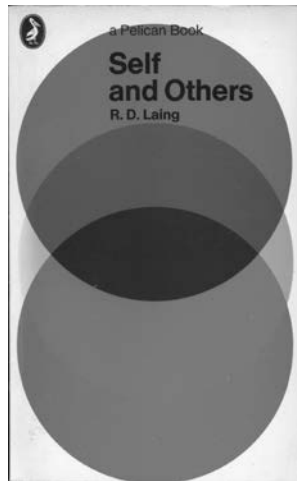
Іл. 29

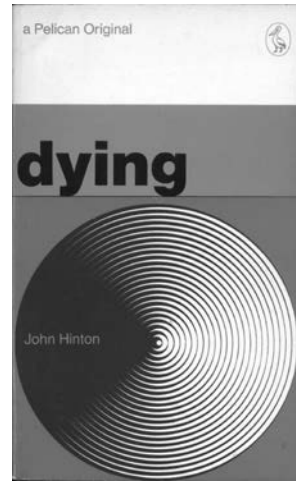
Іл. 32

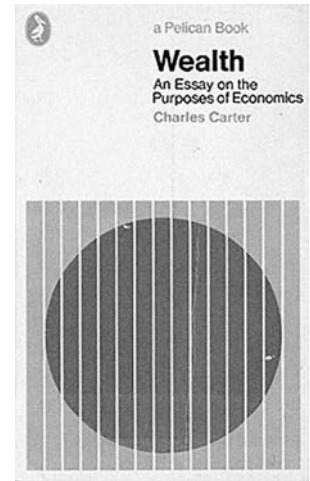
Іл. 30

Іл. 31

Іл. 33

Іл. 34

і їхнього накладання одне на одне) вони передавали асоціації зі складними поняттями, про які йшлося у виданнях. Звісно, що за технологічних умов того часу всі ці дивовижні візуальні ефекти досягалися засобами «ручної», рисованої графіки, але з введенням комп'ютерних технологій відкрилися нові, значно ширші можливості отримання таких форм, внаслідок чого оп-арт набув потужного імпульсу для подальшого розвитку.

Висновки. У прикінцевій фазі модернізму у Великій Британії в 1960–1970-х роках відбувся яскравий сплеск у моді та графічному проектуванні, пов'язаний з експериментами в галузі оптичного мистецтва. Цей стиль отримав назву оп-арт і творчі пошуки в його межах базувалися на психології кольорів, особливостях зорового сприйняття й використанні оптичних ілюзій. Стиль оп-арт народився з суто мистецьких пошуків таких митців, як Бріджет Райлі, Віктор Вазарелі та ін., і з вибуховою швидкістю охопив творчість молодих дизайнерів Великої Британії 1960-х — 1970-х. Особливо яскраво це відбулося у царині моди та графічного дизайну.

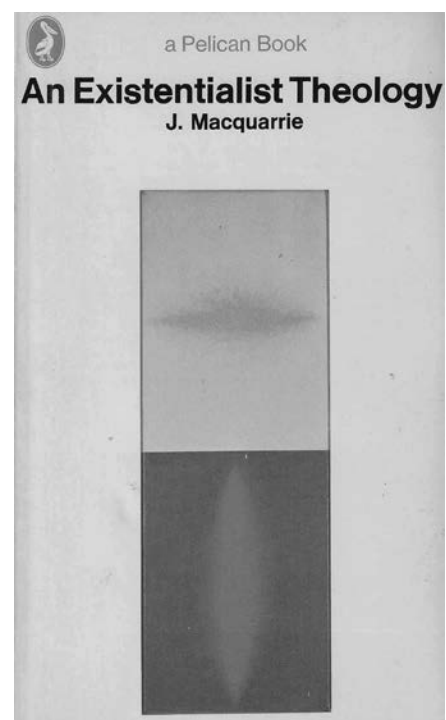
В одязі характерними візуальними ознаками стилю стали смуги, квадрати, спіралі, кола та інші геометричні фігури, які наносили на тканини та аксесуари. Моду та оп-арт ріднила ілюзорність створення оманливого враження, переносного сенсу, типового для 1960-х.

Так само у сфері графічного дизайну оп-арт оволодівав свідомістю дизайнерів-графіків 1970-х та відкрив незадіяні раніше можливості створення асоціативних композицій на основі простих графічних засобів та прийомів. Книжкові обкладинки науково-популярної серії видань «Пелікан Букс» дали невмирущий зразок використання оп-арту — цей стиль найбільш доречно і ефективно розкривав складний для візуального відтворення зміст публікацій. Зasadничим принципом того зразка було: візуально суперечлива конфігурація ліній, сіток, кольорових плям, що нашаровувалися одне на одне, мала створювати конфлікт між формою фактичною й видимою. Отже, головну мету оптичного мистецтва було досягнуто і в масовій графічній продукції.

Технологіями кінця 1960-х зумовлювалася реалізація усіх графічних зображень суто засобами ручного

малювання, але з появою комп'ютерних технологій інтерес до оп-арту спалахнув з новою силою, оскільки відкрилися нові, майже безмежні можливості відтворення візуальних ефектів у цьому напрямі.

Отже, нова хвиля оп-арту в сучасній моді виникла внаслідок розуміння дедалі більшої цінності візуальної комунікації в сучасній культурі, як і все, що дозволяє впізнати річ без підпису, зробити її унікальною і ще більш бажаною. Мода абсорбує перевірені в суміжних областях прийоми ще з часів Іва Сен-Лорана і Пако Рабанна. Оскільки всі візуальні мистецтва, зокрема мода та графічний дизайн, працюють із колірною плямою, то від неї вже логічно відбувається перехід від геометричних орнаментів й до оптичних ефектів. Тож у сучасній моді та графічному дизайні стиль оп-арт і досі регулярно з'являється в колекціях одягу та на майже всіх предметах, що оточують сучасну людину.

Іл. 35

Література

1. Бойчук А. В. Пространство дизайна. Харьков: Нове слово, 2013. 367 с.
2. Зелинг Ш. Мода Век Модельеров 1900–1999 годы. Köln: Konemann, 2000. 568 с.
3. Мировое искусство (Иллюстрированная энциклопедия: Направления и течения от импрессионизма до наших дней) / сост. И. Г. Мосин. Санкт-Петербург: СЗКЭО, 2008. 192 с.
4. Bhaskaran, L. Design Of The Times: Using Key Movements And Styles For Contemporary Design. Rotovision, 2005. 256 p.
5. Bracewell M., Riley B., Kudielka R. Bridget Riley: Flashback. Hayward Gallery Publishing, 2010. 96 p.
6. Bridget Riley. URL: <http://www.op-art.co.uk/bridget-riley> (access date: 18.02.2021).
7. Dany L. A Q&A with... Bridget Riley, painter // A-N. URL: <https://www.a-n.co.uk/news/a-qa-with-bridget-riley-painter/> (access date: 17.02.2021).
8. Dex R. Bridget Riley: Hayward Gallery exhibition to show 200 paintings from 70-year career of Op Art pioneer // Evening Standard. URL: <https://www.standard.co.uk/culture/bridget-riley-hayward-gallery-exhibition-london-a4266486.html> (last accessed: 18.02.2021).
9. Honigmann M. A major Bridget Riley retrospective comes to London // Harper's Bazaar. URL: <https://www.harpersbazaar.com/uk/culture/bazaar-art/a29316569/bridget-riley-retrospective-hayward-gallery/> (access date: 15.02.2021).
10. Jackson, L. 20th Century Pattern Design: textile & wallpaper pioneers. London: Mitchell Beazley, 2002.
11. Kimmelman M. Not so square after all // The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/culture/2000/sep/28/artsfeatures2> (access date: 15.02.2021).
12. Oldman C. Op Art in Fashion and Design. URL: <http://www.op-art.co.uk/op-art-fashion/> (access date: 20.02.2021).
13. Stanczak Julian. URL: <https://www.cia.edu/about-us/history/julian-stanczak> (access date: 23.12.2020).

References

1. Boychuk A. V. (2013). *Prostranstvo dizayna* [Space of design]. Nove slovo.
2. Zeling Sh. (2000). *Moda Vek Modelerov 1900–1999 gody* [Fashion. The age of designers. 1900–1999]. Konemann.
3. *Mirovoe iskusstvo (Illyustrirovannaya entsiklopediya: Napravleniya i techeniya ot impresionizma do nashih dnei)* [World art (Illustrated encyclopedia: Trends and movements of art from impressionism up to the present time)] (2008). Comp. I. G. Mosin. SZKEO.
4. Bhaskaran, L. (2005). *Design Of The Times: Using Key Movements And Styles For Contemporary Design*. Rotovision.
5. Bracewell M., Riley B., Kudielka R. (2010). *Bridget Riley: Flashback*. Hayward Gallery Publishing.
6. Bridget Riley (n. d.). <http://www.op-art.co.uk/bridget-riley>
7. Dany L. (2015, June 8). A Q&A with... Bridget Riley, painter. A-N. <https://www.a-n.co.uk/news/a-qa-with-bridget-riley-painter/>
8. Dex, R. (2019, October 21). Bridget Riley: Hayward Gallery exhibition to show 200 paintings from 70-year career of Op Art pioneer. *Evening Standard*. <https://www.standard.co.uk/culture/bridget-riley-hayward-gallery-exhibition-london-a4266486.html>
9. Honigmann M. (2019, October 2). A major Bridget Riley retrospective comes to London. *Harper's Bazaar*. <https://www.harpersbazaar.com/uk/culture/bazaar-art/a29316569/bridget-riley-retrospective-hayward-gallery/>
10. Jackson, L. (2002) *20th Century Pattern Design: textile & wallpaper pioneers*. Mitchell Beazley,
11. Kimmelman, M. (2000, September 28). Not so square after all. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/culture/2000/sep/28/artsfeatures2>
12. Oldman, C. (n. d.). Op Art in Fashion and Design. <http://www.op-art.co.uk/op-art-fashion/>
13. Stanczak Julian (n. d.). <https://www.cia.edu/about-us/history/julian-stanczak>

Danylenko L.

Op-Art in the British Graphic Design of the 1960s–1970s. Fashion And Graphic Design

Abstract. The article reveals the characteristic manifestations of the op-art style in British fashion on the examples of textile companies and individual designers, as well as in graphic design based on the analysis of printed products of British publications in the 1970s. It is claimed that the visual experiments of the op-art in the field of British fashion were most fully revealed in the activities of the textile companies "Heals", "Hull Traders" and "Edinburgh Weavers" and in the work of designer Mary Quant. And in graphic design — in the book covers of the popular science series "Pelican Books".

Keywords: op-art; style; British graphic design; british fashion; book covers.

Даниленко Л.

Признаки стиля оп-арт в Великобритании 1960–70-х годов: мода и графический дизайн

Аннотация. В статье раскрываются характерные проявления стиля оп-арт в британской моде на примерах текстильных компаний и отдельных дизайнеров, а также в графическом дизайне на основе анализа печатной продукции британских изданий в 1970-х годах. Утверждается, что визуальные эксперименты оп-арта в области британской моды наиболее полно раскрылись в деятельности текстильных компаний «Heals», «Hull Traders» и «Edinburgh Weavers» и в творчестве Мэри Квант. А вот в графическом дизайне — в книжных обложках научно-популярной серии «Pelican Books».

Ключевые слова: оп-арт; стиль; мода; британский графический дизайн; книжные обложки.